

**"IF" У ВІРШІ "IF" РЕДЬЯРДА КІПЛІНГА:
ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МОДАЛЬНИХ ЗНАЧЕНЬ**

У статті розглянуто відтворення модальних значень (МЗ) вірша Р. Кіплінга "Якщо" ("IF") в українських перекладах. Доведено, що МЗ актуалізуються експліцитно на граматичному рівні за допомогою дієслівних категорій часу та особи, способу (дійсний і наказовий), дієприслівникових зворотів, конструкцій з недієслівними формами, словосполучень, а також імпліцитно – за допомогою графічних маркерів.

Ключові слова: переклад, інтерпретація, поезія, модальність, текстова модальність, деонтична, епістемічна та динамічна модальність, актуалізація модальних значень.

Модальність – це наріжна категорія, що розкриває "душу" поезії [2, с. 44] Р. Кіплінга, в ній, як у краплі води, відбивається світосприйняття автора, його ставлення до реалій світу навколо – справжнього та вигаданого. Переклад поезії видатного британського митця неможливий без розуміння потаємних смислів, які містяться в її текстовій модальності й не можуть бути перекладені позірно, на суто лексичному рівні складеного підрядника.

Творчість Р. Кіплінга знайшла своє літературно-критичне відображення в роботах М. Стріхи [18, с. 273–278], В. Приходько [15; 16], О. Голікової та В. Мирошниченко [6], І. Дерік [7], де розглядаються, відповідно, міфи про життя та творчість поета, способи перекладу фразеологізмів поезії "Якщо", залежність інтерпретації від контексту та змісту і форми художнього твору, критерії еквівалентності поетичного перекладу, епістемічні та деонтичні значення англійських модальних дієслів, але, на жаль, відтворення модальних значень вірша "Якщо" ("IF") ще не знайшло перекладознавчої рецепції. Саме її ми пропонуємо читачам у цій розвідці, одній з циклу робіт, присвячених нами українським інтерпретаціям поезії Р. Кіплінга [див.: 19].

Метою цієї розвідки є дослідження шляхів відтворення в українських перекладах модальних значень вірша Р. Кіплінга "Якщо". Для цього треба визначити, до яких саме різновидів модальності належать ці значення, яким чином та на якому з рівнів оригіналу вони втілені в тексті, який спектр інтерпретацій породжують досліджувані елементи ідіостилу Р. Кіплінга та які з цих інтерпретацій стали надбанням української культури через переклади М. Рудницького, Д. Паламарчука, С. Караванського, Є. Сверстюка, В. Стуса, М. Стріхи, М. Левіної.

Звернімося до визначення категорії "модальність" задля того, щоби в подальшому виокремити приклади її реалізації в тексті вірша "If" та його перекладах. **Модальність** як граматична [12, с. 208] та функціонально-семантична категорія [4, с. 385] забезпечує зв'язність тексту [19, с. 51] та виражає відношення змісту висловлювання до дійсності або суб'єктивну оцінку висловлюваного з боку того, хто говорить або пише у плані реальності чи ірреальності [8, с. 250]. "У широкому розумінні це комплексна категорія, яка протиставляється у реченні нейтрально-інформативному змісту і виражає суб'єктивне значення" [4, с. 386]. **Текстова модальність** (літературознавча категорія) "формулюється особливостями композиції, парцеляції інтонації, графічних виділень автора та ін." [12, с. 208] та, відповідно, може бути відтворена в мові через модальність **граматичну** (лінгвістична категорія), яка виражається різними граматичними засобами: модальні дієслова, категорії способу, часу й особи дієслова, модальними ідіомами, порядком слів, **лексичну** (модальні лексичні дієслова, напівмодальні дієслова, модальні прислівники, іменники, прикметники, сполучники, інші модальні вставні слова та словосполучення), **фонетичну** (наголос, інтонація, модальні частки та вигукі) [12, с. 208; 9, с. 77]. "Текстову модальність формують особливості композиції, парцеляції, інтонації, графічні виділення автора та ін." [12, с. 208],

Текстова модальність реалізується також "в характеристиці героїв, у своєрідному розподілі предикативних та релятивних відрізків висловлювання, сентенціях, умовиводах, актуалізації окремих частин тексту [5, с. 115] Внаслідок цього виникає "суб'єктивно-оцінне ставлення до предмета висловлювання в більшості типів текстів", яке "не розкриває сутності явища, а лише відповідно забарвлює його і дає уявлення про світовідчуття автора висловлювання" [5, с. 116].

У попередній розвідці "Засоби актуалізації оцінно-модальних значень у поезії Р. Кіплінга" [19] проведений нами аналіз показав, що вона виражається на лексичному рівні – модальними дієсловами, словами з нейтральними, позитивними та негативними конотаціями, на граматичному, власне, на синтаксичному рівні – риторичними питаннями, паралельними конструкціями, антонімічними та синонімічними побудовами, на графічному рівні – тире, трикрапкою, виділеними курсивом структурними елементами тексту (рефреном тощо), на стилістичному рівні – метафорами, метафоричними еліпсами, художніми порівняннями, парадоксами, алюзіями, іронією; часто розуміння імпліцитних оцінно-модальних значень виходить за межі тексту в інтертекстуальний та мегатекстовий простір.

"Правильне визначення з перших абзаців оцінного ставлення суб'єкта мовлення (письменника) до висловленого базезпечить адекватне сприйняття всього наступного викладу", – зазначає М. Крупа [12, с. 209]. Подальший аналіз покликаний з'ясувати, який набір модальностей зміг відтворити і, відповідно, донести до читачів кожен окремий перекладач та увесь досліджуваний корпус українськомовних інтерпретацій вірша "Якщо" Р. Кіплінга.

З граматичного погляду вірш "Якщо" – це складнопідрядне умовне речення I типу. Такі речення в англійській мові виражають ймовірні, здійснені, реальні припущення, які належать до теперішнього або майбутнього часу [22, с. 2] і можуть бути висловлені та, відповідно, сприйняті в широкому діапазоні модальностей: як припущення, побажання, висловлювання сподівань, дружні поради, наполегливі рекомендації, впевненість у здійсненості предмету мовлення тощо. Так, умовні висловлювання оригіналу (надалі: О) – простого теперішнього часу (Present Simple), а переклади (надалі: П) цих висловлювань – до минулого, наприклад: "If you can wait and not be tired by waiting" [10, с. 236] – "Якщо навчився ти терпляче ждати", теперішнього, наприклад: "Якщо ти вперто ждеш, зневаживши утому" в П Д. Паламарчука [10, с. 238], майбутнього часів, наприклад: "Якщо чекати зможеш ти невтомно" в П Є. Сверстюка [10, с. 240], в той час як в головному реченні О вживається простий майбутній час (Future Simple), наприклад: "...And – which is more – you'll be a Man, my son!" [10, с. 236], а в П – теперішній, наприклад: "...І більше: ти – Людина, сину мій" в П Є. Сверстюка [10, с. 240]. та майбутній час, наприклад: "...І я тебе Людиною назву" в П С. Караванського [10, с. 239]. Тобто, основним засобом вираження модальності у вірші "Якщо" є звертання поета до сина, оформлене у вигляді підрядних речень, які починаються з рефрену-анафори "If you can...", повторюваного 11 разів. Строфіка вірша – це 4 октави, з яких умовні висловлювання, синтаксично оформлені у вигляді однорідних підрядних речень, складають 1-3 октаву повністю та шість рядків 4 октави; заключні 2 рядки головного речення є кульмінацією вірша.

Семантично та когнітивно модальність вірша Р. Кіплінга відображається в такий спосіб. У всіх багаточисельних розгалуженнях підрядних умовних висловлювань вірша "Якщо" Р. Кіплінга ми можемо спостерігати (1) прагнення до внутрішньої рівноваги та (2) симбіоз суджень, емоцій, вольового імпульсу: (1) "*Or being hated, don't give way to hating, / And yet don't look too good, nor talk too wise*" [10, с. 236]; (2) "*If you can force your heart and nerve and sinew / To serve your turn long after they are gone, / And so hold on when there is nothing in you / Except the Will which says to them: "Hold on!"*" [10, с. 236], які, на нашу думку, є елементами (3) досягнення гармонії та рівноваги у стосунках з навколишнім світом: "*If neither foes nor loving friends can hurt you*" [10, с. 236].

На думку Р. Фасцинетті, Ф. Палмера, Н. Кудрявцевої, М. Крупа, модальність як семантико-когнітивна категорія поділяється на епістемічну (вірогідність, необхідність,

сильне припущення), деонтичну (зобов'язання і дозвіл) і динамічну (можливість і бажання) [20, с. 7]. Досліджуючи семантику модальних дієслів, Т. Варенко стверджує, що деонтична модальність пов'язана з необхідністю, "зобов'язанням" або можливістю дій, які виконують "морально відповідальні" учасники ситуації [3, с. 89]. Приклади використання модального дієслова "can" у поезії "Якщо" доводять, що мовець сприймає дію як можливу чи необхідну з огляду на певні (фізичні, моральні, соціальні та ін.) обставини реального світу, при цьому саме дієслово реалізує "деонтичний (моральний – О. Т.) аспект модальності (те, що мало б статись, чи було б добре, якби відбулося)" [3, с. 90].

На противагу цій думці, ми стверджуємо, що за звичайних обставин можна було б трактувати всі умовні висловлювання як ймовірнісні бажані, але з огляду на смисл головного речення (роль якого – нести прагматичну функцію високої позитивної авторської оцінки наслідку виконання умовних висловлювань) – "*Yours is the Earth and everything that's in it, / And – which is more – you'll be a Man, my son!*" [10, с. 236], яке говорить про (гіпотетичного) сина як про майбутній взірць людського існування, стає зрозумілим, що за формою вони виступають в ролі ввічливого прохання, а по суті – як обов'язкові для виконання, як повчання молодому поколінню, спираючись на власний досвід та спостереження дійсності.

Таким чином, деонтична модальність, посилена багаторазовим повтором модального дієслова "can", присутня у глибинній структурі найпоширенішого вірша XIX-XXI століть і націлена на розкриття його смислу, який, серед іншого, має і повчальний характер. Той факт, що вже існує 25 [11] опублікованих його перекладів тільки українською мовою (а нещодавно, у 2003 р., на твердження М. Стріхи їх було лише 5 [18, с. 278]), а іншими мовами – у 30 разів більше, свідчить про те, що модальні значення, які обіймають тематичне поле витривалість, здатність до самовідновлення, психологічна стійкість, наполегливість, стриманість, спроможність будувати гармонійні відносини з людьми та мовчазне переживання своїх поразок не залишають байдужими та спонукають до все нових інтерпретацій.

Розгляньмо, яким чином українські перекладачі пропустили через свою свідомість, досвід, естетичний смак, систему життєвих настанов модальні значення цього вірша Р. Кіплінга. У нашому дослідженні ми будемо аналізувати українськомовні рецепції варіативної модальності фраз, які містять рефрен-анафору "*If you can...*". Дослідники поезії Р. Кіплінга стверджують, що він ховає своє ставлення до повідомлюваного, і суб'єктивна модальність – дуже "хисткий" матеріал. Припустимо, що суб'єктивна модальність відсутня в досліджуваному вірші та проаналізуємо переклади з цього погляду.

М. Рудницький назвав вірш "*Як можеш...*" та використав у П фрази "*If you can keep your head when all about you*" [10, с. 236] переосмислений ним у контексті вірша англійського поета фразеологізм "*мати голову*": "*Як маєш голову, коли громада сіра...*" [10, с. 237], також численні авторські метафоричні звороти на зразок "*Or watch the things you gave your life to, broken, / And stoop and build 'em up with worn-out tools;*" [10, с. 236] – "*Як можеш твір життя, збудований у крові, / З руїни заново скріпляти від основ*" [10, с. 237], зробив П модального висловлювання з використанням частки "щоб": "*If you can force your heart and nerve and sinew / To serve your turn long after they are gone,*" [10, с. 236] – "*Як можеш змусити всі нерви серця, м'язні, / Щоб били в такт, коли розстроєні украй*" [10, с. 237].

У П всіх аналізованих фраз ми бачимо український сполучник "як" та дієслово "можеш", при чому кількість таких словосполучень дорівнює аналогічним в оригінальному тексті; але часто в таких фразах займенник "ти" відсутній, що змінює смислове навантаження усієї фрази "*If you can*", роблячи її неозначено-особовою, позбавляючи конкретного адресата.

На лексичному рівні модальність останнього рядка "*And – which is more – you'll be a Man, my son!*" [10, с. 236] відтворена вставним словосполученням: "*Ще більше: ти тоді Мужчина, сину мій!*" [10, с. 237].

Тобто, М. Рудницький переосмислив вірш Р. Кіплінга, накинувши власного світобачення через національно-етнічне сприйняття ("*збудований у крові*", "*з руїни*") та

нівелювавши адресата повідомлення, який має "змогти" виконати своєрідний заповіт автора О та стати "Мужчиною".

Переклад Д. Паламарчука має назву "Якшо". Відтворення аналізованих фраз виділяється розмаїттям: "коли...", і "хай...", і "якщо...", "як ...". Оригінальним, на наш погляд, є П за допомогою дієприслівникових зворотів: "*If you can meet with Triumph and Disaster / And treat those two imposters just the same*" [10, с. 236] – "Якщо, невдачу й успіх **мавши**, ти / Складеши одну ціну обом цим ошукацям" [10, с. 238]. або: "*If you can make one heap of all your winnings / And risk it on one turn of pitch-and-toss*" [10, с. 236] – "Якщо, **зібравши** враз усі свої скарби, / На карту ставиш їх, **не боячись** програти" [10, с. 238] та ін. У даному П немає жодного сполучення "як можеш", але присутні "коли" – 1, "хай" – 1, "якщо" – 8, "як" – 3. Більша частотність використання умовного сполучника "якщо" пояснює задум перекладача та надану ним назву. Цікаво, що вищезгаданий сполучник використовується (1) для приєднання умовних речень до головного зі причинно-наслідковою модальністю, (2) підрядних умовних речень з часовим значенням, а також (3) в питальних реченнях при невисловленому наслідку [17]. Смысл вірша промовляє на користь того, що вірш текстуально реалізує перші два з вищезазначених варіантів модальності.

С. Караванський назвав вірш "Коли". Перекладач застосовує при П аналізованих фраз дієприслівниковий зворот: "*If you can dream – and not make dreams your master; / If you can think – and not make thoughts your aim*" [10, с. 236] – "Коли ти можеш думати і снити, / **Рабом не ставши** ні думок ні мрій" [10, с. 239] та порівняння: "*If you can meet with Triumph and Disaster / And treat those two imposters just the same*" [10, с. 236] – "**І холодно, як зрадницькі привіти**, / Розгром та успіх зустрічати свій" [10, с. 239]. Загалом перекладач відтворив аналізовані фрази за допомогою сполучника "коли" та привніс своє бачення, не скоротивши кількість інтерпретацій авторського, адже вищезгаданий сполучник є водночас і єднальним часовим і протиставним умовним [14], що можна розуміти і як цілком можливий, і як вірогідніший розвиток подій (за Л. Каушанською, модальність впевненості та модальність ймовірності [21, с. 247], тобто як динамічну та епістемічну модальність [9]).

"*If you can talk with crowds and keep your virtue, / Or walk with kings – nor lose the common touch*" [10, с. 236] – "Коли в юрбі ти зберігаєш гідність, / Перед царем не гнешся в три дуги" [10, с. 239]. У цьому випадку Р. Кіплінг мав на увазі можливість не втрачати простоти навіть у спілкуванні з королем, але цей смысл замінено, хоч і не гіршим, але іншим, з елементами національного колориту і значенням збереження власної гідності та/або незапападливості перед можновладцями. В П С. Караванського виявлено два словосполучення "коли ти можеш..." (динамічна модальність) та сім сполучників "коли" у поєднанні з іншими дієсловами теперішнього часу, що (не)відповідає граматичному способу вираження модальності в О через хронотоп.

Розгляньмо П вірша "Якщо" Є. Сверстюком, відтворений у майбутньому (умовні підрядні висловлювання) та теперішньому (головне речення) часах. Характерним для перекладача є використання графічного маркера оцінно-модальних значень – тире: (1) "*If you can keep your head when all about you / Are losing theirs and blaming it on you;*" [10, с. 236]. – "Як **вистойи**, коли всі проти тебе – / Унали духом і тебе кленуть," [10, с. 240] або: (2) "*If you can wait and not be tired by waiting, / Or being lied about, don't deal in lies,*" [10, с. 236] – "Якщо **чекати** зможеш ти невтомно, / Оббреханий – мовчати і пройти" [10, с. 240] та ін. та використання дієслів неозначеної форми. Слід відзначити, що тире в цьому перекладі заповнюють лакуни на місці модальних побудов. Можемо зробити припущення, що у Прикладі 1 це "тому що" (причинно-наслідкові зв'язки, епістемічна модальність), а у Прикладі 2 – "зможеш" (динамічна модальність). Аналізовані фрази відтворені за допомогою сполучників "як", "якщо", які також водночас є єднальними часовими та протиставними умовними [14], тобто, цей переклад теж не позбавляє читача можливості порізного інтерпретувати текстову модальність О.

Треба сказати, що перекладач адекватно відтворює модальні значення не дослівно, а через власне бачення та властиві йому мовні побудови, замінюючи фразеологію о

метафорою в П, і при цьому не втрачаючи смислової основу, закладену автором О: *"If you can fill the unforgiving minute / With sixty seconds' worth of distance run"* [10, с. 236] – *"Якщо ущерть наповниш біг хвилини / Снагою дум, енергією дій"* [10, с. 240]. В П виявлено три модальних словосполучення "як зможеш" (одне з них – із займенником "ти") та одне – "якщо зможеш". Крім того, два "як" та 5 "якщо" у сполученні з іншими дієсловами майбутнього часу, що варіює одноманітну анафористичну модальну побудову О *"if you can"*, повторену в О 11 разів та, на нашу думку, дає ще ширшу можливість інтерпретацій модальності О читачами П.

Василь Стус дав П назву "Коли". Аналізовані фрази відтворюються у всіх випадках сполучником "коли", що відповідає структурно-стилістичному задуму автора О. В П виявлено два сполучення "коли ти зможеш". Сполучення "коли" з іншими дієсловами теперішнього часу трапляються 9 разів. *"If you can dream – and not make dreams your master; / If you can think – and not make thoughts your aim;"* [10, с. 236] – *"Коли тебе не порабують мрії, / в кормигу дум твої дух себе не дасть"* [10, с. 241]. Як бачимо, інтерпретація В. Стуса не тільки відтворює модальні значення, а й сповнює вірш українським звучанням через використання питомої лексики. Зауважмо, що використання "коли" із дієсловом майбутнього часу звужує діапазон інтерпретації модальних значень вірша.

Максим Стріха своєму П дав назву "Якщо", відтворивши, аналізовані фрази відтворив за допомогою сполучників "як" та "якщо". Виявлено одне сполучення "як зможеш" та одне – "якщо зможеш", крім того, виявлено чотири конструкції з недієслівними формами, наприклад: *"If you can talk with crowds and keep your virtue, / Or walk with kings – nor lose the common touch "* [10, с. 236] – *"Як ти шляхетний між простого люду, / Як ти простий і серед королів."* [10, с. 242]. Перекладач використовує дієслова минулого, теперішнього, майбутнього часів. Досить своєрідним перекладацьким надбанням є рядки: *"If you can fill the unforgiving minute / With sixty seconds' worth of distance run"* [10, с. 236] – *"Якщо, забувши біль, поразки, втому, / Свій шанс єдиний зможеш, віднайми"* [10, с. 242]. Як і Д. Паламарчук та Є. Сверстюк, М. Стріха виразно відтворив кульмінаційну гіперболу вірша, використовуючи графічний маркер модальних значень – тире та окличний знак: *"Yours is the Earth and everything that's in it, / And – which is more – you'll be a Man, my son!"* [10, с. 236]. – *"Твій, сину, світ і все, що є у ньому, / Та більш того – тоді Людина ти!"* [10, с. 242].

Марина Левіна назвала свій переклад "Коли". Цей сполучник вона використала лише 5 разів. Широко використовуючи у своїй інтерпретації наказовий спосіб, вона умисно послабила МЗ можливості: *"If you can bear to hear the truth you've spoken / Twisted by knaves to make a trap for fools,"* [10, с. 236]. – *"Тримайсь, коли твої слова злочинно / Перевертають підлі брехуни,"* [10, с. 243] та відтворила високий ступінь впевненості автора в незаперечності умовних висловлювань, поданих у вигляді побажань та наказів, та їх здійсненності: *"If you can fill the unforgiving minute / With sixty seconds' worth of distance run – / Yours is the Earth and everything that's in it, / And – which is more – you'll be a Man, my son!"* [10, с. 236]. – *"Нехай секунда кожна у хвилині / Тебе веде до вірної мети – / Тоді весь світ до ніг твоїх полине, / І це не все – тоді Мужчина ти!"* [10, с. 243]. Цього ефекту вона досягла також за допомогою слова "будь" у різних словосполученнях: *"спокійним будь", "готовий будь", "будь здатен"*.

Підсумовуючи все вищезазначене, можна висновувати, що українські перекладачі досить розмаїто відтворили модальні значення, представлені модальним словом "can" у складі умовних підрядних висловлювань. Незважаючи на те, що дуже часто аналогічне дієслово "можеш" відсутнє в тексті вихідної мови, модальні значення знайшли своє втілення українською мовою за допомогою дієслівних категорій часу та особи, способу (дійсний і наказовий), дієприслівникових зворотів, конструкцій з недієслівними формами, інших словосполучень.

У тексті О виявлено другий мовленнєвий план – позитивну, негативну оцінку автором полярних поведінкових та ментальних рис, які є майже в кожному умовному висловлюванні, та нейтральне ставлення. Модальне значення незаперечності, впевненості у конструкціях з дієсловом "can" українською мовою відтворено за допомогою просодичних засобів

(особливого порядку слів, логічного наголосу), часток та їх сполучень "хай", "нехай", "таки", "й", "ще й", прикметника "впевнений" та ін. Це свідчить про відтворення в українських перекладах саме суб'єктивної модальності, що втілена у поетичний текст за допомогою асоціативно-образних стилістичних та фонетичних фігур: фразеологізмів, метафор, анафор. Вони разом з дієслівними конструкціями утворюють двошарову модальність. Таким чином, наше припущення про відсутність суб'єктивної модальності у вірші "If" та його перекладах не підтвердилось.

Суб'єктивні модальні значення виступають як новий досвід, мотив "надсвідомості", руйнація в поняттєвій системі всього нечистого та зіпсованого, титанічна боротьба з самим собою, прагнення до самовдосконалення, які проектуються на гіпотетичного сина.

Модальні значення в перекладах відносяться до текстової, деонтичної, епістемічної, динамічної модальностей. Ми розглянули втілення широкого спектру модальностей в тексти перекладів та з'ясували, що множинність інтерпретацій пов'язана не тільки з різним рівнем лінгвістичної компетенції, але, насамперед, з позамовними чинниками, тобто творчою уявою, знаннями та досвідом. Кожний перекладач у своєму перекладі виразив тим чи іншим чином свою українську душу, тому переклади вірша "If" М. Рудницького, М. Стріхи, В. Стуса, С. Караванського, Є. Сверстюка, Д. Паламарчука та М. Левіної збагатили українську культуру. Ми бачимо, що основний смисл модальних значень О донесено до українського читача через розтлумачення таких понять, як витривалість, наполегливість, здатність до самовідновлення, психологічна стійкість, стриманість, рівновага, мовчазне переживання втрат та поразок – усього того, що, на думку автора, є складовими звання Людини. І в цьому полягає загальнолюдське значення твору, що робить його близьким багатьом людям і надихає перекладачів на все нові й нові спроби інтерпретації його модальності. Таким чином, збереження поетичної форми та багатомірність альтернатив інтерпретацій призводить до переосмислення авторських висловлювань та привнесення перекладачами творчого елементу до відтворення вхідного поетичного тексту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабічева Н. Деонтична модальність як реалізатор прескриптивної семантики // Н. Бабічева // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка // Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Сер. «Філологічні науки». – № 16 (179). – С. 3–11.
2. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка / Шарль Балли. – М. : Свет, 2001. – 129 с.
3. Варенко Т. Компаративний аналіз значень модальних дієслів у сучасній англійській мові [Текст] / Т. Варенко // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2013. – Вип. 32. – С. 87–90.
4. Вихованець І. Українська мова: Енциклопедія / [ред. : Русанівський В. М. та ін.]. – 3-є вид. – К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2007. – 856 с.
5. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – Изд. 4-е, стереотип. – М. : КомКнига, 2006. – 144 с.
6. Голікова О. Переклади вірша Р. Кіплінга "Якщо" Стуса, Донцова та Стріхи в світлі теорії еквівалентності / О. Голікова, В. Мирошніченко // Актуальні проблеми загальної та професійної освіти : [зб. наук. пр.] – Харків : НТУ "ХПІ", 2010. – С. 473–486.
7. Дерік І. Антропоцентричний вимір перекладу поетичних творів (на матеріалі російських і українських перекладів поезії Р. Кіплінга "If" / І. Дерік // Вісник "Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського. – Одеса, 2014. – С. 59–70.
8. Єщенко Т. Лінгвістичний аналіз тексту : [навч. посібник] / Т. Єщенко. – К. : Академія, 2009. – 264 с.
9. Іванова В. С. Засоби вираження модальності в англійській та українській мовах / В. С. Іванова, Н. С. Кудрявцева // Матеріали VIII Всеукр. студ. науково-практ. конф. "Іноземні мови у сучасному комунікативному просторі" (13 квітня 2017 р.). – Херсон : ХНТУ, 2017. – С. 76–78.

10. Кіплінг Дж. Р. Межичасся : Поетичні твори / [Упоряд. В. Чернищенко]. –Тернопіль : Навч. книга–Богдан, 2009. – 304 с.
11. Кіплінг Дж. Р. Сім морів : Поетичні твори / Джозеф Ред'ярд Кіплінг / [Упоряд. В. Чернищенко]. [Електронний ресурс] / – Режим доступу до джерела: <https://bohdan-books.com/upload/iblock/34d/34dae852153b94fb2cbd210fe2e2c37b.pdf>.
12. Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту : [посібн. для студ. ВНЗ] / М. Крупа. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. – 432 с.
13. Мирошниченко И. В. Лингвистический анализ текста : [конспект лекций] / И. В. Мирошниченко. – М. : А-Проир, 2009. – 224 с.
14. Підготовка до ЗНО з української мови / Освітній портал "Академія". [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zno.academia.in.ua/mod/book/view.php?id=1377>.
15. Приходько В. Переклад як інтерпретація / [Електронний ресурс] / В. Приходько – Режим доступу до джерела: <http://eprints.zu.edu.ua/776/1/5.pdf>.
16. Приходько В. Проблеми іншомовної рецепції та інтерпретації фразеологізмів / [Електронний ресурс] / В. Приходько – Режим доступу: <http://duan.edu.ua/uploads/vidavnitstvo-15-16/12559.pdf>
17. Словник української мови. Академічний тлумачний словник в 11 т. [Електронний ресурс] – Режим доступу до джерела: <http://sum.in.ua/s/jakshho>
18. Стріха М. Улюблені англійські вірші та навколо них / [пер. та упоряд. Максим Стріха]. – К. : Факт, 2003. – 456 с.
19. Трібушна О. М. Засоби актуалізації оцінно-модальних значень в поезії Р. Кіплінга / О. М. Трібушна, О. В. Мазур // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Перекладознавство та міжкультурна комунікація". – 2017. – № 1. – С. 54–57.
20. Facchinetti R. Modality in Contemporary English / Roberta Facchinetti, Manfred Krug, Frank Palmer. – Mouton de Gruyter, 2003. – 396 p.
21. Kaushanskaya V. L. A Grammar of the English language rye [Електронний ресурс] / V. L. Kaushanskaya. – Режим доступу до джерела: http://vk.com/doc8069473_229802203
22. Seonaid Beckwith S. Advanced conditionals explained / [Електронний ресурс] / S. Beckwith. – Режим доступу до джерела: <http://www.perfect-english-grammar.com/support-files/advanced-conditionals-explained.pdf>.

Olena Mazur,
Olha Tribushna

"IF" IN RUDYARD KIPLING'S POEM "IF":

TRANSLATORS' INTERPRETATIONS OF MODAL VALUES

The paper studies modal values reproduction of R.Kipling's poem "IF" in the Ukrainian translation. It is proved that modal values are actualised explicitly at grammatical level by the means of verbal categories of time and person, inclination (indicative and incentive), participles, constructions with non-verbal forms, word combinations and implicitly – by the means of graphic markers.

Key words: translation, interpretation, poetry, modality, textual modality, deontic, epistemic and dynamic modality, modal values actualisation.

Елена Мазур,
Ольга Трибушна

"IF" В СТИХОТВОРЕНИИ "IF" РЕДЪЯРДА КИПЛИНГА:

ПЕРЕВОДЧЕСКИЕ ИНТЕРПРЕТАЦИИ МОДАЛЬНЫХ ЗНАЧЕНИЙ"

В статье рассмотрено воспроизведение модальных значений (МЗ) стихотворения Р. Киплинг "Если" ("IF") в украинских переводах. Доказано, что МЗ актуализируются эксплицитно на грамматическом уровне с помощью глагольных категорий времени и лица, наклонения (изъявительного и побудительного), деепричастных оборотов, конструкций с неглагольными формами словосочетаний а также имплицитно – с помощью графических маркеров.

Ключевые слова: перевод, интерпретация, поэзия, модальность, текстовая модальность, деонтичная, эпистемичная и динамическая модальность, актуализация модальных значений.

УДК 81`1:82 – 1 (410.1)

Оксана Москвичова
(Херсон)

ВАРІАТИВНІ МОДЕЛІ МЕТАМОРФОЗИ В АНГЛІЙСЬКИХ ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТАХ ХІХ-ХХ СТОЛІТЬ

У статті доведено, що метаморфоза постає тропеїчною синтактико-стилістичною фігурою. Лінгво-семіотична модель метаморфози експлікована у поетичних текстах перетворювальним, перетвореним, предикатами перетворення та каузатором. Встановлено, що розроблена модель метаморфози набуває варіативності в англійських поетичних текстах ХІХ-ХХ століть. Лінгво-семіотична модель метаморфози, окрім власної трансформації, постає глибинною структурою, здатною бути наповненою концептами, концептуальними метафорами, реконструйованими у перетворювальному та перетвореному, а також знаками і символами у вказаних елементах метаморфози.

Ключові слова: каузатор, квазіморфоза, когнітивно-семіотична модель метаморфози, метаморфоза, перетворювальне, перетворене, предикати перетворення, псевдоморфоза.

На основі аналітичного огляду теоретичних напрацювань, присвячених вивченню метаморфози від архаїчного періоду до сучасності, та розробленої комплексної методики аналізу формування й функціонування метаморфози в англійських віршованих текстах ХІХ-ХХ століть, встановлено її лінгвосеміотичні та лінгвокогнітивні властивості.

Доведено, що метаморфоза постає в англійських поетичних текстах *тропеїчною синтактико-стилістичною фігурою*, яка включає перетворювальне, перетворене, предикат перетворення і каузатор.

Згідно з результатами здійсненого лінгвосеміотичного та лінгвокогнітивного дослідження метаморфози як стилістичної фігури, вважаємо, що вона є перетворенням онтологічних ознак сутностей у межах різних семантичних полів. Це перетворення керується *металептичним когнітивним процесом*, який трактуємо як трансформацію чи заміну ознак, властивостей, онтологічно різних сутностей з одного семантичного поля в інше. Доведено, що концептуальний простір метаморфози структуровано онтологічно несумісними поняттями, що належать до різних концептополів однієї концептосфери. Об'єднують ці концептосфери матриці доменів, котрі концентровані на чолі цих концептополів концептосфери метаморфози. Враховуючи надбання структурного, логіко-семіотичного, семантико-структурного та системного підходів до вивчення метаморфози встановлено її *абстрактну формулу $A \text{ p } B$ під впливом C* , де знаки A , B позначають перетворювальне й перетворене, p – предикати перетворення, а C – каузатор і представлено у вигляді рисунка (див. Рис. 1):

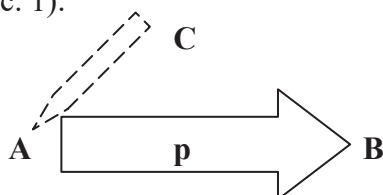

Рис. 1. Абстрактна формула метаморфози.